

Фото: ДСНС України

ДОРОЖНЯ КАРТА

ПРОЄКТ
«Посилення цивільного
захисту та готовності
до ескалації конфлікту
в Україні»

**ДЛЯ ГРОМАД ТА ЗАКЛАДІВ СФЕРИ СОЦІАЛЬНОГО
ЗАХИСТУ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНОЇ СИТУАЦІЇ**

ЗМІСТ

---

1. ПОСИЛЕННЯ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА ІНТЕГРАЦІЯ ГУМАНІТАРНИХ СТАНДАРТІВ В УКРАЇНІ ЧЕРЕЗ МІЖНАРОДНУ ТЕХНІЧНУ ДОПОМОГУ	3
Проект «Посилення цивільного захисту та готовності до ескалації конфлікту в Україні»: мета, результати та виявлені проблеми	3
2. ВАЖЛИВІСТЬ ОЦІНКИ ЗАГРОЗ ТА РИЗИКІВ ДЛЯ ГРОМАДИ/ЗАКЛАДУ	5
3. КОМПОНЕНТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ. РЕКОМЕНДАЦІЇ	7
Забезпеченість	8
Безпека	8
Готовність до дій	10
Актуальні питання та відповіді до розділу 3	12
4. КОМПОНЕНТ ГУМАНІТАРНОГО ЗАХИСТУ. ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ	16
Мінімальні стандарти водопостачання, санітарного забезпечення і сприяння дотриманню гігієни. Кейси та варіанти вирішення проблем ...	17
Мінімальні стандарти продовольчої безпеки і харчування. Кейси та варіанти вирішення проблем	20
Мінімальні стандарти забезпечення житлом, організації розміщення та непродовольчої допомоги. Кейси та варіанти вирішення проблем. Рекомендації	21
Мінімальні стандарти в галузі надання медичної допомоги. Рекомендації	23
Актуальні питання та відповіді до розділу 4	24
Джерела	28

ПОСИЛЕННЯ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА ІНТЕГРАЦІЯ ГУМАНІТАРНИХ СТАНДАРТІВ В УКРАЇНІ ЧЕРЕЗ МІЖНАРОДНУ ТЕХНІЧНУ ДОПОМОГУ

ПРОЄКТ «ПОСИЛЕННЯ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА ГОТОВНОСТІ ДО ЕСКАЛАЦІЇ КОНФЛІКТУ В УКРАЇНІ»: МЕТА, РЕЗУЛЬТАТИ ТА ВИЯВЛЕНІ ПРОБЛЕМИ

З початком повномасштабного вторгнення питання налагодження та роботи ефективної системи цивільного захисту стало одним з найважливіших для багатьох громад та соціальних закладів по всій країні. Особливо гостро це відчувалось в регіонах, які знаходились неподалік від зони бойових дій і перебували під постійними обстрілами. В непростій ситуації знаходились і громади в умовному тилу: через велику кількість внутрішньо переміщених осіб, яку вони прийняли, їм доводилось налагоджувати роботу із забезпечення постраждалих людей всім необхідним. Це потребувало опанування нових знань та механізмів, як-от правил розподілу гуманітарної допомоги тощо.

Для того, аби допомогти таким громадам і закладам налагодити ці процеси з максимальною ефективністю, у вересні 2022 року БФ «Право на захист» спільно з нашим партнером Acted та за фінансової підтримки Європейського Союзу розпочало реалізацію проєкту «Посилення цивільного захисту та готовності до ескалації конфлікту в Україні». Його основною метою було допомогти громадам та установам/зкладам надання соціальних послуг (далі — соціальним закладам) підготуватися до надзвичайних ситуацій, зміцнити їхню систему цивільного захисту та підвищити обізнаність щодо міжнародних стандартів гуманітарного захисту. Проєкт реалізовувався у Дніпропетровській, Львівській та Полтавській областях. Участь у ньому взяла 21 громада та 15 соціальних закладів.

У рамках проєкту було проведено:

- тренінги з інтеграції захисту та гуманітарних стандартів, які підвищили загальну готовність громад, органів соціального захисту та соціальних інституцій до реагування на надзвичайні ситуації техногенного характеру і надзвичайні ситуації, пов'язані з військовими діями;
- навчання з питань цивільного захисту для закладів соціального захисту, де за допомогою розроблених кейсів персонал зміг пропрацювати алгоритми дій в разі настання чи загострення надзвичайної ситуації;
- в межах проєкту було проведено тренінги «Алгоритми розпізнавання та роботи з найпоширенішими психічними розладами та профілактика вигорання». Участь в них взяли 90 представників ДСНС та інших установ Чернігова, Вінниці, Дніпра, Козятина, Новгород-Сіверського та Одеси.

За результатами проєкту громади та соціальні заклади отримали:

- матеріальну допомогу — необхідні для організації безпекових заходів засоби (протигази, гучномовці, засоби для евакуації маломобільних людей тощо);
- консультативну допомогу з розробки/адаптації внутрішніх документів, таких як «Програми з цивільного захисту» та «Плани реагування на надзвичайні ситуації», «Плани евакуації» та інші;
- можливість за участі експертів проєкту проаналізувати наявну систему цивільного захисту та вибудувати злагоджену роботу всієї системи цивільного захисту громади у разі загрози чи виникнення надзвичайної ситуації.

Під час реалізації проєкту у слухачів тренінгів в усіх областях реалізації проєкту виникало багато питань щодо алгоритму дій під час надзвичайної ситуації та евакуації населення. Цікавилися вони й питаннями щодо ефективного розподілу гуманітарної допомоги та проблемою інтеграції ВПО в громаду.

Зважаючи на актуальність проблематики для громад та соціальних закладів, команда тренерів проєкту підготувала експертні відповіді на питання, з якими найчастіше звертались до них під час навчальних заходів. Сподіваємось, що ця інформація буде корисною та допоможе у розбудові ефективної системи цивільного захисту, а також сформує розуміння гуманітарних стандартів як дієвого інструменту для розв'язання окремих проблем у представників громад та закладів в інших регіонах України.

*З повагою,
команда проєкту «Посилення цивільного захисту та готовності
до ескалації конфлікту в Україні»*

ВАЖЛИВІСТЬ ОЦІНКИ ЗАГРОЗ ТА РИЗИКІВ ДЛЯ ГРОМАДИ/ЗАКЛАДУ

Виклики сьогодення вимагають від громад та закладів прийняття ефективних і дієвих заходів не тільки у разі виникнення надзвичайних ситуацій (далі — НС), а й заходів превентивного характеру. Саме від готовності до тієї чи іншої НС, від розуміння ймовірності її виникнення та можливих наслідків і залежить якість реагування, ефективне використання ресурсів та здатність відновлюватися після потрясінь та повертатися до нормальної життєдіяльності.

Реалізація проєкту «Посилення цивільного захисту та готовності до ескалації конфлікту в Україні» через проведення тренінгів у Дніпропетровській, Львівській та Полтавській областях довела своєчасність діяльності з оцінювання ризиків, розуміння та готовності до них.

З початку повномасштабного вторгнення в Україну громади та заклади надання соціальної допомоги взяли на себе чимало нових викликів і опинилися під впливом чинників, пов'язаних з воєнним станом. У короткий час необхідно було адаптуватися до нових умов та вжити заходи по збереженню людського життя: термінова евакуація, забезпечення функціонування установ в особливий період, відпрацювання алгоритмів дій для різних НС. У той же час не існує універсального рішення для уникнення ризиків, тож для кожного суб'єкта воно було і буде індивідуальним. Саме тому кожній громаді та суб'єкту господарювання важливо оцінити ймовірні і навіть неймовірні загрози та ризики, визначитися з ресурсами, розробити та затвердити інструменти (алгоритми та плани дій). Також важливо залучитися підтримкою спеціалізованих служб (ДСНС, правоохоронні органи, формування цивільного захисту (далі — ЦЗ)) та партнерів.

Координація управління ризиками і загрозами вимагає чітко визначеного підходу та включає:

- **Розуміння та готовність до ризику:** створення відповідних виконавчих і колегіальних органів; визначення сил; розробка паспортів ризику, планів та програм.
- **Ліквідація загрози чи самої НС:** скоординовані дії всіх учасників процесу.
- **Раннє відновлення:** вжиття першочергових заходів для відновлення життєдіяльності громади, закладу.
- **Реабілітація і реконструкція:** інтеграція заходів щодо реконструкції в період після НС, сприяння сталому розвитку громади, закладу.

Таким чином, оцінка та управління ризиками — це не просто процес ухвалення рішень і вжиття заходів, спрямованих на зменшення ризику до мінімально можливої міри, а одна з фундаментальних складових побудови системи ЦЗ.

КОМПОНЕНТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ. РЕКОМЕНДАЦІЇ

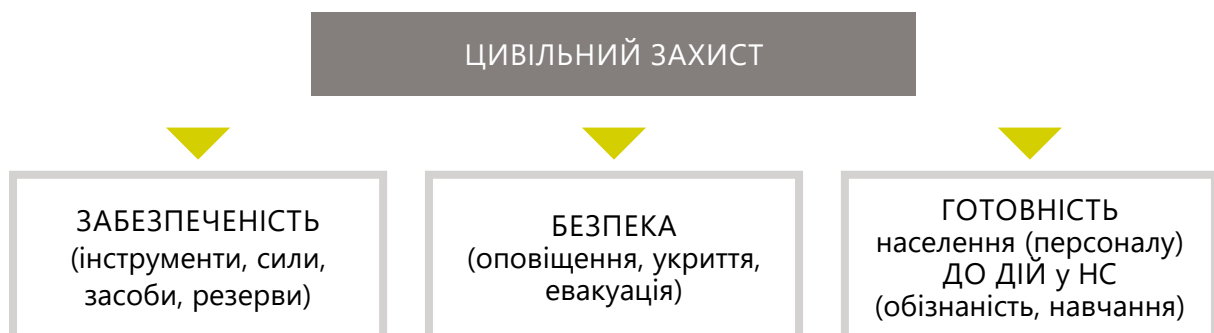
Побудувати дієву, інклюзивну і доступну систему ЦЗ в громаді, установі чи на підприємстві можливо тільки при комплексному та поступовому підході до вирішення і розв'язання проблем.

Дотримання принципів законності, неупередженості, послідовності, доступності й участі всіх зацікавлених сторін дасть змогу своєчасно відреагувати на небезпеку, ліквідувати наслідки НС і відновитися після потрясінь.

Починайте з реально досяжних цілей: проаналізуйте стан справ з ЦЗ, визначте проблеми, оцініть можливості, ресурси і ризики; оберіть першочергові завдання, окресліть основні складові ЦЗ, а після цього вдосконалюйте систему ЦЗ в громаді.

Спілкуючись з представниками громад під час проведення тренінгів та обговорюючи стан справ з цивільного захисту ми дійшли спільного висновку щодо його основних складових.

Рисунок. **Складові цивільного захисту**

ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ

Забезпеченість включає в себе розробку документації, накопичення матеріально-технічних засобів, укріплення ресурсів.

Крок 1

Створення ланки територіальної підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту (далі — ЄДСЦЗ); визначення суб'єкта забезпечення ЦЗ; створення постійно діючих виконавчих і колегіальних органів управління; розробка та затвердження планів, інструкцій з ЦЗ. Все це дозволить розподілити обов'язки, зони відповідальності, структурувати взаємодію та уникнути дублювання і хаосу під час НС.

Пропонуємо скористатися Методичними рекомендаціями Інституту державного управління та наукових досліджень з ЦЗ.¹

Крок 2

Визначення наявних сил та структур, на яких покладено організацію: гасіння пожеж, ліквідація наслідків НС. Розуміння реальних ресурсів і сил дозволяє прийняти рішення про додаткове створення сил ЦЗ чи залучення сторонніх, таких як центри безпеки, місцева пожежна охорона, добровільна дружина тощо. Підтримка готовності сил ЦЗ шляхом здійснення фінансування та укріплення матеріально-технічної бази.²

Крок 3

Створення, затвердження та поповнення матеріального резерву (формування резервного фонду — це найперша «подушка безпеки» під час ліквідації наслідків НС).

Проведення евакуації дозволить своєчасно відреагувати на НС і, таким чином, зменшити її наслідки.³

БЕЗПЕКА

Безпека — це основа побудови системи цивільного захисту, що потребує фінансових вкладень, часу і постійного моніторингу. Вона полягає в самому реагуванні на надзвичайну ситуацію: своєчасна реакція, виконання дій у разі загрози, надання допомоги.

---

1 <https://idundcz.dsns.gov.ua/upload/6/1/8/1/1/5/KQnW38I2TgRCeuCPArOVVlv8W0SpXKyK7RJVV6oX.pdf>

2 <https://idundcz.dsns.gov.ua/upload/6/1/8/1/2/0/kHuCWs2gk3Z3oafJj5UysQJBOffcL8PS52s52MEf.pdf>

3 <https://idundcz.dsns.gov.ua/upload/6/1/8/1/2/5/3XsyydxfyMERhXrhooq95s8HBXRwG8J5COgNOKQ1.pdf>

Крок 1

Якісне оповіщення: аудит системи оповіщення на предмет її готовності до роботи та покриття території; діяльність по вдосконаленню та моніторинг на предмет своєчасної подачі якісного сигналу. Все це дозволить виявити несправності, недосконалу роботу, недостатню зону покриття, а також передбачити видатки на експлуатаційно-технічне обслуговування чи взагалі на впровадження системи оповіщення у разі її непридатності або відсутності. Такі дії допоможуть вдосконалити роботу системи і досягти правильної реакції населення для вжиття заходів безпеки.⁴

Крок 2

Придатне укриття: вдосконалення стану готовності укриттів, задоволення потреб фонду захисних споруд цивільного захисту (далі — ЗСЦЗ) передбачає проведення інвентаризації (уточнення) наявного фонду ЗСЦЗ. Це дозволить уточнити перелік ЗСЦЗ; виявити їхній стан готовності до використання; визначити ЗСЦЗ, які не готові до використання за призначенням, а також тих, подальше утримання яких технічно неможливе та економічно недоцільне.

Для **визначення потреб фонду ЗСЦЗ** з урахуванням фактичного стану наявних ЗСЦЗ потрібен розрахунок, що дозволить спланувати подальшу діяльність по забезпеченню населення укриттями та реально оцінити можливості бюджету і часу, а також визначитися з режимами функціонування освітніх, медичних та соціальних закладів.

Для **задоволення потреб фонду ЗСЦЗ** паралельно, в міру можливостей громади, має продовжуватись діяльність по комплексному освоєнню підземного простору міст та інших населених пунктів для розміщення в ньому споруд соціально-побутового, виробничого та господарського призначення. Вони можуть бути використані для укриття населення, як споруди подвійного призначення (далі — СПП) та найпростіші укриття. Важливо звернути увагу на потребу в такій діяльності, як будівництво швидкоспоруджуваних захисних споруд ЦЗ модульного типу та найпростіших укриттів в особливий період.

Зважайте на необхідність розподілу населення (персоналу, підопічних, вихованців) по наявним спорудам фонду ЗСЦЗ з урахуванням їхньої місткості, стану готовності та розташування на місцевості (з урахуванням нормативних радіусів збору навколо таких споруд).

Доведення до населення інформації щодо місць розташування споруд фонду ЗСЦЗ, правил їхнього зайняття та поведінки у них — це один з найважливіших пунктів у алгоритмі, що може гарантувати безпеку населенню.

---

4 <https://idundcz.dsns.gov.ua/upload/6/1/8/1/2/1/Jv0oNhMBrb1pcTVmbTGCCblwXZLYWCyxSmvKQjSc.pdf>

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ! Саме в особливий період, відповідно до завдань ЦЗ, нарощування фонду захисних споруд здійснюється шляхом будівництва швидкоспоруджуваних ЗСЦЗ та найпростіших укриттів.⁵

Евакуація: організаційні дії та здійснення евакуації для збереження життя людей.

Створіть органи з питань евакуації; розробіть плани заходів; врахуйте можливість різних видів евакуації — від планової до екстреної, загальної або часткової, тимчасової чи взагалі безповоротної. Будьте готові до роз'яснювальної роботи у разі обов'язкової евакуації. Відпрацюйте заздалегідь схеми оповіщення про переміщення населення (персоналу, вихованців, підопічних). Зверніть увагу на проведення підготовчої роботи з урахуванням збірних, проміжних та кінцевих пунктів евакуації. Зосередьтеся під час евакуації на маршрутах.⁶

Окремо заздалегідь визачтеся з документацією, яка підлягає евакуації. Скористайтеся рекомендаціями Міністерства юстиції в частині підготовки і зберігання документів.⁷

ПАМ'ЯТАЙТЕ! Спланованість дій, чіткий розподіл обов'язків, розуміння маршрутів і часових термінів — головні аспекти евакуації!

ГОТОВНІСТЬ ДО ДІЙ

Готовність населення (персоналу, підопічних, вихованців) до дій у разі НС — важлива складова всієї системи цивільного захисту. Тільки при адекватному розумінні кожним своєї ролі в процесі побудови системи ЦЗ; взаємній відповідальності органів місцевого самоврядування, адміністрації установи, населення і персоналу, можливо своєчасно реагувати на НС, ліквідувати загрозу та наслідки НС, швидко відновитися після потрясіння.

Крок 1

Забезпечте широку інформаційно-роз'яснювальну кампанію стосовно питань ЦЗ: сигнали тривоги, адреси укриттів та маршрути, алгоритми поведінки при різних НС, телефони екстрених служб. Проводьте такі заходи систематично. Використовуйте різні види доведення інформації — від повідомлень у ЗМІ до обходу

5 <https://idundcz.dsns.gov.ua/upload/6/1/8/1/2/3/zOBu5e5ZbfO0yltahuCA3IAQ1n6GXmgYJGhSnUFR.pdf>

6 <https://idundcz.dsns.gov.ua/upload/6/1/8/1/2/4/DKYHSLZNP52zcCmNmmk5KNsyCZBvgjQ9ogpVp637.pdf>

7 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1132-19#Text>

домогосподарств. Такий підхід підвищить рівень обізнаності населення і дозволить орієнтуватися під час НС та приймати правильні рішення для збереження життя.

Крок 2

Організуйте роботу консультаційних пунктів з питань ЦЗ. Таким чином роз'яснювальною роботою буде охоплено непрацююче населення, а ви — отримаєте повну картину стосовно потребуючих допомоги у разі НС та заздалегідь підготуєте реальні списки для евакуації.⁸

Почніть вдосконалювати діючу систему ЦЗ вже зараз. Працюйте на випередження. Використовуйте всі можливі не заборонені законодавством інструменти.

Пам'ятайте, що тільки у взаємодії та партнерстві, на довірі та підзвітності можливо побудувати доступну, інклюзивну і дієву систему захисту, яка дозволить зберегти життя кожної людини — кожного з нас.

---

8 <https://idundcz.dsns.gov.ua/upload/6/1/8/1/2/6/rHv6bM1CnEOOsEGurUImZn4P8erRQhHUYlriOdW.pdf>

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТА ВІДПОВІДІ ДО РОЗДІЛУ 3

Під час проведення тренінгів від представників громад і установ надання соціальної допомоги надходили питання стосовно організації цивільного захисту. До Вашої уваги відповіді на найбільш поширені питання.

Чи потрібно створювати матеріальний резерв у громаді?

Так. Матеріальний резерв — це запас будівельних і паливно-мастильних матеріалів, лікарських засобів, продовольства, техніки, технічних засобів та інших матеріальних цінностей. Матеріальний резерв стане в нагоді для запобігання і ліквідації наслідків НС та допоможе оперативно і своєчасно надати допомогу постраждалому населенню.

Чи можна використовувати кошти резервного фонду на ЦЗ?

Ні. В такому сенсі, як фінансування запланованих заходів з ЦЗ, не можна. Резервний фонд бюджету формується для здійснення непередбачених видатків, що не мають постійного характеру і не могли бути передбачені під час складання проєкту бюджету, але він може використовуватися на ліквідацію наслідків НС.

На який період складається Паспорт ризику виникнення НС?

Паспорт ризику складається раз на рік. Паперовий варіант повинен бути у двох екземплярах, завірений підписом керівника та печаткою.

? ***Хто розробляє плани евакуації населення в громадах та з якою періодичністю вони уточнюються?***

Плани евакуації населення розробляються комісією з питань евакуації, підписуються її головою, затверджуються керівником органу, який утворив таку комісію, погоджуються органом, на території якого планується розміщення евакуйованого населення. Плани уточнюються щороку до 01 березня станом на 01 січня поточного року. Внесення змін до планів засвідчується підписом голови комісії з питань евакуації.

? ***Яка періодичність проходження навчання керівників та місцевих органів виконавчої влади?***

Особи керівного складу та фахівці органів місцевого самоврядування, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань ЦЗ, проходять навчання у перший рік призначення на посаду і періодично один раз на три-п'ять років.

? ***Хто в громаді приймає рішення про можливість проведення очного навчання в частині відповідності вимогам захисних споруд закладів освіти?***

Рішення приймається засновником (органом місцевого самоврядування). Це може бути рішення ради або розпорядження голови. Щоб визначити, чи дозволяють наявні в закладах освіти укриття розпочати очне навчання, на рівні органів місцевого самоврядування засновник закладів утворює спеціальну комісію, яка обстежує будівлі (споруди, приміщення) і надає висновок про можливість їх використання для укриття.

? ***Яких фахівців необхідно долучати до комісії обстеження захисних споруд?***

До складу комісій (за згодою) залучаються фахівці структурних підрозділів з питань освіти та науки, ЦЗ, містобудування та архітектури, охорони здоров'я, центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, а також фахівці територіальних органів та місцевих підрозділів ДСНС, Держпродспоживслужби, громадськість.

? ***Чи варто розробляти в громаді програми з питань ЦЗ?***

Так. Розробка та затвердження програм з ЦЗ дозволяють комплексно підходити до вирішення питань, пов'язаних з ЦЗ. Програма є підставою для здійснення фінансування, тому що органи місцевого самоврядування працюють за програмно-цільовим методом. Цільова програма — це стратегія досягнення результату, яка може включати декілька планів.

Що входить до інфраструктури ЦЗ в громаді, установі?

Інфраструктура ЦЗ — це сукупність форм, методів, процесів, споруд та комунікацій, які забезпечують ЦЗ. Фонд захисних споруд, резервний фонд місцевого бюджету, матеріальний резерв, спецтехніка, система оповіщення, діяльність консультаційних пунктів, де навчають населення діям під час НС та формування ЦЗ — це все входить до цього поняття.

Який головний сигнал ЦЗ і в яких випадках він подається?

«Увага всім!» — головний сигнал ЦЗ. Подається включенням сирен, а також інших сигнальних засобів для привернення уваги населення в екстремальних випадках. На кожний випадок НС управлінням (відділом) з питань НС та ЦЗ населення готуються варіанти повідомлень, які потім (з урахуванням конкретних подій) корегуються. Інформація повинна містити повідомлення про місце і час виникнення НС; розміри та її масштаби; час початку та тривалість дії факторів ураження; територію (райони, масиви, вулиці, будинки), що потрапляють в осередки (зони) ураження; порядок дій при НС і т. н. Інформація передається протягом 5 хвилин після подачі звукових сигналів (сирени, гудки тощо).

Хто може управляти аварійно-рятувальними та іншими невідкладними роботами під час виникнення НС?

Управління здійснює керівник робіт з ліквідації наслідків НС, який призначається керівником органу місцевого самоврядування чи установи. До прибуття керівника робіт з ліквідації наслідків НС його обов'язки виконує керівник підрозділу (служби, формування) сил ЦЗ або оперативної групи, який прибув до зони НС першим.

Які структурні підрозділи виконавчих органів місцевого самоврядування та служби повинні залучатись до побудови системи ЦЗ в громаді?

Керівництво громади, структурний підрозділ, що займається питаннями ЦЗ, ДСНС, правоохоронні органи, фінансовий орган, служба у справах дітей, служби соціального захисту, освіта, медицина, житлово-комунальні служби, містоутворюючі підприємства, підприємства підвищеної небезпеки, громадськість. В кожній громаді індивідуально можуть визначатися учасники — це залежить від особливостей населених пунктів.

Яку інформацію з питань ЦЗ мають право знати мешканці громади і де її можна отримати?

Мешканці мають право знати: адресу розміщення, стан, доступність і маршрут до найближчого укриття; наявність системи оповіщення в громаді, як вона працює і які сигнали подає; найближчі медичні установи; наявність

в громаді місцевого матеріального резерву (запаси води, продовольства, медикаментів); до кого звертатися у разі необхідності; витяг з Плану евакуації населення. У разі евакуаційних заходів кожен мешканець громади має право отримати інформацію про включення його до списків на евакуацію, місце збору перед відправленням на збірний пункт евакуації, адресу і час відправлення транспорту, а також інформацію про те, який населений пункт визначений пунктом прийому у разі евакуації. Отримати інформацію подібного змісту можна в консультаційних пунктах з питань ЦЗ та з відкритих джерел (сайти, ЗМІ, дошки оголошень), а також через особисте звернення до представників місцевої влади.

Чи передбачена відповідальність за порушення вимог ЦЗ?

Кримінальний кодекс України передбачає відповідальність за порушення встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки. (ст. 270):⁹

1. Порушення встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки, якщо воно спричинило виникнення пожежі або аварії, якою заподіяно шкоду здоров'ю людей або майнову шкоду у великому розмірі, — карається штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Те саме діяння, якщо воно спричинило загибель людей, майнову шкоду в особливо великому розмірі або інші тяжкі наслідки, — карається позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.

Примітка. Майнова шкода вважається заподіяною у великих розмірах, якщо прямі збитки становлять суму, яка в триста і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, а в особливо великих розмірах — якщо прямі збитки становлять суму, яка в тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Пожежна та техногенна безпека — це також поняття ЦЗ, отже за порушення вимог ЦЗ передбачена відповідальність.

---

9 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

КОМПОНЕНТ ГУМАНІТАРНОГО ЗАХИСТУ. ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ

В умовах сьогодення, коли гуманітарна допомога надходить у великій кількості, а на державному рівні відсутні нормативно-правові документи, які б регламентували порядок її надання кінцевому бенефіціару, на допомогу приходять міжнародні стандарти гуманітарного захисту. Відповідно до них, кожна людина має право на гідне життя, якісну і своєчасну гуманітарну допомогу, а також на своєчасний захист і гарантії безпеки.

Рекомендації для громад та закладів, які надають допомогу внутрішньо переміщеним особам (далі — ВПО):

- Надавайте допомогу так, щоб не нашкодити. Допомагайте на вимогу та виключно по запитах, здійснюйте постійний моніторинг потреб, не висвітлюйте фотографії облич ВПО у соціальних мережах без згоди (особливо дітей), здійснюйте поселення ВПО в місцях віддалених від критичної інфраструктури.
- Не допускайте дискримінації та упередженого ставлення. Пам'ятайте, що всі люди рівні та однаково потребують допомоги.
- Забезпечуйте своєчасну і якісну допомогу людям, які зазнали психологічних чи фізичних травм. Важливо дати зрозуміти, що вони не наодинці зі своєю проблемою.
- При порушенні прав людини надайте підтримку та захист. Кожна людина, права якої порушуються, повинна відчувати турботу та захист.

Для координації ефективного надання гуманітарної допомоги на міжнародному рівні визначено мінімальні стандарти:

- Водопостачання, санітарне забезпечення і сприяння дотриманню гігієни;
- Продовольча безпека та харчування;
- Забезпечення житлом, організація розміщення і непродовольча допомога;
- Медична допомога.

Хоч міжнародні стандарти не є обов'язковими до виконання в Україні (мають рекомендаційний характер), але все ж громадам та закладам варто ними користуватись при наданні гуманітарної допомоги. Зокрема, брати за основу при розробці низки внутрішніх документів, як, наприклад, «Порядок надання гуманітарної допомоги». Ці стандарти виконують роль «дорожньої карти» і допоможуть бенефіціарам отримати якісну і своєчасну гуманітарну допомогу.

Розглянемо практичне застосування основних мінімальних стандартів гуманітарного захисту.

МІНІМАЛЬНІ СТАНДАРТИ ВОДОПОСТАЧАННЯ, САНЗАБЕЗПЕЧЕННЯ І СПРИЯННЯ ДОТРИМАННЮ ГІГІЄНИ. КЕЙСИ ТА ВАРІАНТИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ.

КЕЙС

Із початком повномасштабного вторгнення Маріуполь залишається без води. В зону активних бойових дій далеко не завжди може заїхати гуманітарна допомога. Одне спасіння — це сніг чи дощ. Дощова вода із калюжі єдиний порятунок цивільних та військових. Постає запитання: «Пити чи не пити?». Приймається рішення — пити, навіть забруднену воду, щоб вижити! Саме так починається гуманітарна криза! Що робити в такому випадку установам та громадам, які надають воду? Як ефективно нею розпорядитися? Як забезпечити всіх людей водою, не допускаючи дискримінації та конфліктів серед потребуючих?

ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ

При будь-яких НС дуже гостро стоїть питання забезпечення питною водою, особливо в умовах гуманітарної кризи, коли при дефіциті якісної води потреба в ній все більше зростає. Саме тут важливо правильно та ефективно розподілити її між усіма потребуючими людьми. Тут на допомогу прийдуть гуманітарні стандарти, де прописані чіткі норми води на різні потреби.

КЕЙС

за умов дефіциту води, її привозять в громаду у визначений день та час. Люди стараються набрати її якомога більше і, як результат, в одних більше води, а в інших менше. Для тих же, хто були крайніми у черзі, води взагалі не вистачило. Така ситуація посилює напруженість серед людей і призводить до конфлікту, який може загостритись.

ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ

Маючи розроблений на основі міжнародних стандартів внутрішній документ «Порядок надання гуманітарної допомоги» або користуючись загальними міжнародними стандартами, людям можна пояснити, що є чіткі норми для забезпечення життєвих потреб у воді, а також чітко дотримуватися їх при видачі бенефеціарам. Це допоможе уникнути дискримінації серед людей та мінімізує конфліктні ситуації.

Таблиця 1. **Норми для забезпечення життєвих потреб у воді, л/день**

Потреба у питній воді	Потреба у воді для гігієни	Потреба у воді для приготування їжі	Загальна потреба у воді (всього)
2,5–3	2–6	3–6	7,5–15

За умов НС, при наявності в громаді джерела, існують обмеження в отриманні вільного доступу до води в невизначеній – кількості. Так, норма кількості людей на одне джерело води залежить від дебіту і наявності води в кожному джерелі. Існують такі приблизні показники:

- 250 осіб/кран при витраті 7,5 л/хв;
- 500 осіб/ручний насос при витраті води 17 л/хв;
- 400 осіб/відкритий колодезь для індивідуального користувача при витраті води 12,5 л/хв.

Мінімальні норми використання води для установ різного значення:

- поліклініки і лікарні — 5 л на амбулаторного хворого на день; 40–60 л на стаціонарного хворого на день. Додаткова кількість води може знадобитися для пралень, туалетів зі змивом тощо;
- школи — 3 л на учня на день для пиття і миття рук (сюди не входить витрата води на туалети);
- прийомні/транзитні центри — 15 л на людину на день при перебуванні понад один день; 3 л на людину на день при перебуванні тільки у денний час;

- центри лікувального харчування — 30 л на стаціонарного хворого на день; 15 л на медсестру на день;
- громадські туалети — 11 л на користувача на день для миття рук; 2–8 л на кабінку на день для прибирання туалету;
- худоба — 20–30 л на велику або середню тварину на день; 5 л на малу тварину на день.

КЕЙС

У школі розмістили для тимчасового проживання групи людей, евакуйованих з зони надзвичайної ситуації. Їхня кількість була дуже великою. Майже кожного дня спостерігалась така ситуація: бруд, сміття навколо ліжок, використані засоби гігієни під ними і т. д. На будь-які питання зі сторони приймаючої громади люди не реагували. Як в такому випадку реагувати голові громади? Виселити неможливо, а варіантів як боротися з цим безладом немає?

ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ

Вирішення проблеми: відповідно до міжнародних стандартів гуманітарного захисту, на кожну 1000 прийнятих людей має бути як мінімум 2 людини-спостерігачі за порядком і дотриманням гігієни від громади. Важливим моментом тут є те, що спостерігачами варто назначати і людей з числа евакуйованих. Також необхідно скласти правила проживання та ознайомити з ними пожильців ще на етапі поселення. В цьому випадку ймовірність, що їх дотримуватимуться, буде більша. Варто запровадити систему штрафів за недотримання правил проживання.

В умовах НС безпечна асенізація є справою першочерговою. Вона потребує такої ж терміновості й уваги, як і водопостачання. Організація відповідних відхожих місць належить до переліку найважливіших заходів у рамках надання допомоги, що забезпечать гідність, безпеку, збереження здоров'я і благополуччя людей в умовах НС.

Таблиця 2. Шляхи безпечної асенізації

Розмежована зона дефекації	Відхожі рови	Прості надвірні туалети	Сечовідвідні екологічні санітарні туалети
Актуальна лише перші 2–3 дні, коли дуже великій кількості людей потрібні відхожі місця, а туалетів немає (короткостроковий період)	Актуальна на початковому етапі — до 2 місяців (короткостроковий період)	Необхідні на довгостроковий час	Можуть бути як на довготривалий період, так і на короткотривалий. На початку можуть слугувати заходами реагування при повенях та високому рівні ґрунтових вод

КЕЙС

Отримавши гігієнічний бокс, жінка з числа ВПО через тиждень приходять в пункт видачі гуманітарної допомоги за гігієнічними засобами. В громаду приїхала на тимчасове проживання одна. Як діяти приймаючій стороні в такій ситуації? Це відбувається практично щотижня.

ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ

Міжнародні стандарти гуманітарного захисту дозволяють відмовити жінці у наданні гігієнічного набору на щотижневій основі, адже є чітко прописані норми:

- 250 г туалетного мила — 1 на людину на місяць;
- 200 г господарського мила — 1 на людину на місяць;
- 10–20 л ємність для транспортування води — 1 на 1 домогосподарство;
- 10–20 л ємність для зберігання води — 1 на 1 домогосподарство;
- відповідний матеріал для дотримання менструальної гігієни, наприклад, бавовняна тканина, яку можна прати — один набір на людину.

При роздачі гігієнічних наборів нормування їхньої кількості також є вагомим елементом реалізації ефективної гуманітарної політики на місцях.

МІНІМАЛЬНІ СТАНДАРТИ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ І ХАРЧУВАННЯ. КЕЙСИ ТА ВАРІАНТИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ.

Доволі часто громади отримують допомогу уже сформовану у продуктиві (харчові) набори, відповідно до вимог міжнародних стандартів. Це спрощує процес її роздачі для ВПО та потребуючих людей. Однак коли допомога надходить великими об'ємами і не сформована в готові набори, громадам потрібно робити це самим і вже тут враховувати вимоги міжнародних стандартів гуманітарного захисту.

КЕЙС

До місця роздачі гуманітарної допомоги звернулася евакуйована жінка. Соціальний працівник чи волонтер запитує: «Що вам потрібно? У нас є...» та перелічує все, що є в наявності. Вона не замислюючись й на хвилинку каже, що з переліченого їй потрібно все і побільше. По завершенні робочого дня голова громади, по дорозі з роботи додому, бачить знайомі продукти і засоби гігієни, розкидані на околицях вулиці. Виникає питання ефективності розподілу гуманітарної допомоги, що приводить нас до висновку, що такий метод не дієвий.

ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ

При зверненні людини за гуманітарною допомогою потрібно її запитати, що конкретно їй потрібно. Однак чітко дати зрозуміти, що є певний порядок та норми надання гуманітарної допомоги: продуктів харчування чи засобів гігієни. Все можна отримати лише в обмеженій кількості та на визначений період. Варто було б застосувати такий алгоритм: коли надійшла допомога — повідомте населенню час і місце роздачі; попередньо сформулюйте бокси чи продуктові набори з дотриманням відповідної норми для організму людини білків, жирів, вуглеводів і т. д. в день; вкажіть (обов'язково) перелік товарів/продуктів в боксі/наборі та його вагу. Оскільки люди пенсійного віку та особи з інвалідністю не можуть самостійно занести отриману гуманітарну допомогу додому, їм потрібно буде передбачити супровід чи надати візок.

Однак при наданні продуктів харчування варто враховувати і стан здоров'я людей. Якщо є певні обмеження в продуктах — варто запропонувати замітники. В іншому випадку бокс буде наповнений половиною продуктів, які людині вживати заборонено. Це може викликати стан недостатнього харчування. Особливому контролю недостатності харчування підлягають діти віком від 6 місяців до 5 років.

МІНІМАЛЬНІ СТАНДАРТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЖИТЛОМ, ОРГАНІЗАЦІЇ РОЗМІЩЕННЯ ТА НЕПРОДОВОЛЬЧОЇ ДОПОМОГИ. КЕЙСИ ТА ВАРІАНТИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ. РЕКОМЕНДАЦІЇ

Питання забезпечення тимчасовим житлом ВПО чи інших потребуючих осіб на сьогодні вимагає неабиякої уваги. Адже це, мабуть, найболючіша тема приймаючих громад, коли стоїть завдання поселити, а немає куди.

КЕЙС

З початком повномасштабного вторгнення росії на територію України, навчальні заклади, школи, в тому числі громади, використовували як місце тимчасового поселення. Однак з початком навчального року голови громад були зобов'язані привести в належний стан навчальні заклади і переселити ВПО. В зв'язку з цим громади зіткнулися з повним нерозумінням і небажанням ВПО покинути місце тимчасового проживання. В деяких громадах доходило до серйозних конфліктів.

ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ

Голова громади не може виселяти ВПО з тимчасового місця проживання просто на вулицю. Перш за все, він зобов'язаний ознайомити ВПО з наказами (розпорядженнями) місцевого чи загальнодержавного рівнів, а просячи про звільнення місця проживання, громада має запропонувати щось на заміну.

Ключові дії громади у забезпеченні тимчасовим житлом:

- Здійснити оцінювання й аналіз потреб постраждалого населення у сфері забезпечення тимчасовим житлом та організації розміщення;
- Розробити алгоритм дій із надання допомоги в сфері забезпечення тимчасовим житлом та організації розміщення;
- Якщо є можливість, допомогти і посприяти постраждалому населенню в поверненні додому;
- Надати допомогу тим, хто не має можливості або бажання повернутися на своє рідне (первинне) місце проживання;
- Надати доступ до необхідних засобів для укриття;
- Організувати дотримання безпечної відстані між місцями проживання людей, які постраждали в НС та потенційними джерелами майбутньої небезпеки;
- Забезпечити розчищення місць проживання та під'їзних шляхів від руїн, які з'явилися внаслідок настання НС;
- Розробити план безпечного доступу до водопостачання і санітарно-гігієнічних об'єктів, установ охорони здоров'я, шкіл і місць відпочинку та організації культурних заходів для продовження діяльності та забезпечення засобів до існування.

Ключові дії при наданні непродуктивної допомоги (предмети особистого вжитку, одяг, постіль):

- Провести індивідуальну оцінку потреб постраждалого населення в предметах непродуктивної допомоги;
- Чітко сформулювати, які предмети непродуктивної допомоги можна надати постраждалому населенню, а на закупівлю яких варто організувати ваучерну/грошову допомогу;
- Проаналізувати необхідність кожного предмета;
- Розробити план з організованого, ефективного, якісного і справедливого розподілу всіх предметів непродуктивної допомоги;
- Забезпечити кожне домогосподарство або групу з 4–5 осіб двома кастрюлями великого розміру («на сім'ю») з ручками і кришкою, мискою для приготування продуктів харчування або роздачі їжі, кухонним ножом, двома черпаками, глибокою тарілкою, ложкою або іншими столовими приборами, а також кухлем чи посудом для пиття.

МІНІМАЛЬНІ СТАНДАРТИ В ГАЛУЗІ НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ. РЕКОМЕНДАЦІЇ

Будь-яка медична допомога надається відповідно до внутрішніх і міжнародних стандартів чи норм.

Ключові дії громади в забезпеченні якісної медичної допомоги:

- Надавати якісне медичне обслуговування на рівні системи охорони здоров'я;
- Створити протоколи лікування найбільш поширених захворювань;
- Створити стандартизовану систему направлення до лікарів-спеціалістів;
- Створити стандартизовану систему сортування поранених і хворих (медичне сортування) у всіх медичних установах;
- Організувати інформаційні заходи та навчання для медиків;
- Організувати медичне обслуговування таким чином, щоб забезпечити дотримання всіх прав пацієнтів;
- Здійснювати заходи із забезпечення безпеки в медичних установах;
- Забезпечити належне похоронення тіл загиблих і померлих людей;
- Проаналізувати перелік основних лікарських засобів (наявний у країні), що постраждала від НС на початковій стадії надання допомоги при НС, з метою визначення їх відповідності вимогам;
- Визначити стандартний перелік основних лікарських засобів і медичного обладнання, що відповідають потребам у сфері охорони здоров'я;
- Створити ефективну систему управління лікарськими засобами;
- Забезпечити наявність необхідних лікарських засобів в громаді;
- Приймати в дар лікарські засоби тільки в тому випадку, якщо дарування відповідає нормам, визнаним міжнародними правилами;
- Здійснювати належні заходи для захисту інформації, щоб забезпечити дотримання прав і безпеку окремих осіб та/або населення;
- Розробити систему ключових дій, так звану «дорожню карту» у боротьбі з інфекційними захворюваннями;
- Реалізувати якісні місцеві програми медичної допомоги.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТА ВІДПОВІДІ ДО РОЗДІЛУ 4

Яку роль для громади відіграють гуманітарні стандарти захисту і чи обов'язкові вони до виконання?

Важко переоцінити роль гуманітарних стандартів захисту, адже це єдині уніфіковані норми та правила якісної системи надання гуманітарної допомоги. Це дорожня карта, настанова для надавачів допомоги, як правильно і ефективно її надавати, а для отримувачів — як швидко і якісно її отримати. Гуманітарні стандарти не є обов'язковими до виконання, а є лише рекомендацією, однак, їх виконання вирішує низку проблемних питань в гуманітарному і соціальному секторі.

Як громади чи заклади можуть практично застосовувати міжнародні стандарти гуманітарного захисту?

На основі міжнародних стандартів гуманітарного захисту, кожна громада чи заклад може розробити внутрішній документ: «Порядок надання гуманітарної допомоги», який регулюватиме даний процес та мінімізуватиме виникнення конфліктних ситуацій серед бенефіціарів в процесі надання-отримання допомоги.

Які існують норми, згідно міжнародних стандартів, щодо забезпечення якісного медичного обслуговування в громаді?

За мінімальними стандартами в галузі надання медичної допомоги передбачені такі норми медичних працівників:

- один лікар на 50 000 осіб;
- мінімум одна кваліфікована медсестра на 10 000 осіб;
- мінімум одна акушерка на 10 000 осіб.

Лікарі, які працюють в клініці, не повинні приймати більше, як 50 пацієнтів на день. Якщо цю норму постійно перевищують, то в установу наймають додатковий лікарський персонал.

Чи коректно надавати гуманітарну допомогу лише ВПО, адже в громадах є й інші жителі, які відносяться до незахищених верств населення і їм не менше потрібна допомога (люди з інвалідністю, люди похилого віку та пенсіонери, діти-сироти та діти позбавлені батьківського піклування, одинокі, багатодітні, ветерани війни тощо)?

Все залежить від цільового спрямування допомоги, яка надходить від країн-побратимів чи донорських організацій. В більшості випадків гуманітарна допомога й справді призначена конкретно для ВПО. В такому випадку роздавати її іншим категоріям населення не можна, навіть якщо їм вона більше потрібна в даний час, ніж задекларованій цільовій категорії отримувачів. В іншому випадку такі дії розглядатимуться, як нецільове використання гуманітарної допомоги, а це окрема стаття кримінальної відповідальності. Однак, якщо громада чи заклад отримує допомогу без цільового спрямування (конкретної вказівки цільової категорії отримувачів), то вона може бути розподілена для всіх категорій осіб.

Через великий потік ВПО низка громад зустрілися з антисанітарією та недотриманням гігієни в місцях колективного/транзитного перебування переселенців. Як вирішити цю проблему та чи передбачені якісь норми міжнародними стандартами?

Така проблема фіксувалася в місцях масового перебування ВПО. Головне завдання полягає в тому, щоб переконати людей діяти з метою захисту власного здоров'я. Однак далеко не завжди власне здоров'я для людей є мотивом дотримання гігієни. Існують мінімальні стандарти з водопостачання, санзабезпечення та сприяння дотриманню гігієни, які мають чіткі вимоги щодо недопущення такої проблеми із зазначенням максимальних норм отримання гігієнічних засобів та заходів, які варто провести. Згідно з ними, в місцях колективного проживання для постраждалого населення на кожну 1000 осіб потрібно 2 працівники-організатори для сприяння дотриманню гігієни — громадські агітатори.

Які дії надавача гуманітарної допомоги, коли ВПО за тиждень після отримання гігієнічного боксу просить засоби додатково?

Відповідно до міжнародного стандарту «Сприяння дотриманню гігієни: вибір і використання гігієнічних засобів» визначені чіткі норми із забезпечення населення гігієнічними наборами. Згідно них набір формується один на одну людину на місяць — не більше і не частіше. Оскільки допомога отримувачам надходить від міжнародних донорів, надавачі мають повне право надати

відмову в отриманні чергового гігієнічного боксу, посилаючись на міжнародні стандарти. Якщо в громаді розроблений «Порядок надання гуманітарної допомоги» (на основі міжнародних стандартів), то можна посилатись також і на нього.

? **Чи існує потреба дезінфекції води, якщо є інформація, що вона не заражена?**

Так. Згідно зі стандарту «Водопостачання: якість води» — вода, яка є безпечною у пункті забору, може суттєво загрожувати здоров'ю внаслідок її зараження під час водозбору, зберігання чи розливу. Для зменшення загрози здоров'ю потрібно використовувати такі заходи, як, наприклад, удосконалені методи збору і зберігання води, розподіл серед населення чистих і придатних для цієї мети ємностей для її збору та зберігання. Також необхідно регулярно брати проби води у місцях її використання для того, щоб контролювати рівень можливого зараження води після її забору. Якщо такі проби не беруться, то єдиний спосіб домогтись її високої якості — вдатися до дезінфекції.

? **Чи існують норми води для установ та різних видів використання?**

Так, міжнародні стандарти визначають такі максимальні норми води:

- для поліклінік і лікарень — 5 л на амбулаторного хворого на день та 40–60 л на стаціонарного хворого на день;
- для прийомних пунктів/транзитних центрів — 15 л на людину на день (при перебуванні понад один день), 3 л на людину на день (при перебуванні тільки у денний час);
- для шкіл — 3 л на учня на день, для пиття і миття рук.

Загалом на людину в день передбачено не більше 15 л води.

? **Що робити при отриманні неякісної продовольчої допомоги?**

Якщо продовольча допомога надійшла у пакетах, непридатних до зберігання, чи неякісні продукти харчування — не можна її брати на облік і в подальшому роздавати людям. Крім того, потенційний отримувач допомоги може поскаржитись на якість і безпеку продуктів, які постачаються. Важливо пам'ятати, що харчові продукти мають відповідати харчовим стандартам уряду країни перебування, а також стандартам Codex Alimentarius щодо якості, пакування, маркування та відповідності. Продукти харчування повинні бути придатні для споживання, інакше їх не можна надавати бенефіціарам. Там, де це потрібно, продовольчі товари, закуплені на місці або імпортовані, повинні супроводжуватися фітосанітарними сертифікатами або іншими відповідними документами, які підтверджують придатність цих продуктів до споживання людьми. На складах необхідно здійснювати перевірку якості продуктів довільним методом вибірки.

Чи існує максимальна норма відвідувань медичних установ?

Ні. Максимальної норми відвідувань медичних установ не існує, оскільки все залежить від конкретних ситуацій. Наприклад: для сільського населення частота відвідування повинна складати, як мінімум 1 візит на особу на рік; для постраждалого — приблизно 4 нових відвідування на особу на рік. Якщо кількість відвідувань нижча, ніж очікувалося — це може свідчити про те, що населення не має достатнього доступу до медичних установ. Якщо ж відвідуваність вища — це може означати, що така частота викликана конкретними проблемами в сфері охорони здоров'я або помилковим підрахунком кількості населення з цільової категорії.

ДЖЕРЕЛА

ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ

1. Кодекс цивільного захисту України, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>.
2. Кримінальний кодекс України, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
3. ЗУ «Про місцеве самоврядування в Україні», <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>.
4. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Порядку забезпечення евакуації, зберігання та знищення документів в умовах особливого періоду», <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1132-19#Text>.
5. ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення державного нагляду (контролю) у сфері техногенної та пожежної безпеки», <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3063-20#Text>.
6. Про затвердження вимог з питань використання та обліку фонду захисних споруд цивільного захисту, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0879-18#Text> Наказ МВС № 579 від 09.07.2018.

ПИТАННЯ ГУМАНІТАРНИХ СТАНДАРТІВ

1. Проект «Сфера»: Гуманітарна хартія та мінімальні стандарти, що застосовуються при наданні гуманітарної допомоги», <https://spherestandards.org/wp-content/uploads/Sphere-handbook-2011-Ukrainian-1.pdf>.
2. Закон України «Про гуманітарну допомогу». Офіційний веб-портал Верховної Ради України, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14#Text>.